

ROMÂNIA ȘI RĂZBOIUL INDO-PAKISTANEZ (1971)

Petre OPRIS*
Laura-Antoaneta SAVA**

Abstract: The Indo-Pakistani conflict was sparked in 1971 by the Bangladesh Liberation war, a long conflict between the traditionally dominant West Pakistanis and the majority East Pakistanis. The Bangladesh Liberation war ignited after the 1970 Pakistani election, in which the East Pakistani Awami League won 99% seats in East Pakistan and secured a simple majority in the lower house of the Parliament of Pakistan. The beginning of the Indo-Pakistani War of 1971 is considered to be the Pakistan's preemptive strike on 11 Indian airbases (3 December 1971). During the war, Indian and Pakistani forces clashed on the eastern and western fronts. The war effectively came to an end after the Eastern Command of the Pakistani Armed Forces signed the document of surrender (16 December 1971) following which East Pakistan seceded as the independent state of Bangladesh. Romanian authorities sympathized neither Pakistan, nor India and Nicolae Ceaușescu tried to explain the equilibrium necessary for everybody involved in the conflict, to stop the war and start the negotiations about the autonomy of East Pakistan.

Keywords: International relations, 1971 Indo-Pakistani conflict, Romania, India.

Résumé : Le conflit indo-pakistanaise a été déclenché en 1971 par la guerre de libération du Bangladesh, un long conflit entre les pakistanais traditionnellement dominants d'ouest et de la majorité des pakistanais de l'Est. La guerre de libération du Bangladesh enflammé après les élections pakistanaise de 1970, où la Ligue Awami des pakistanais de l'Est a remporté 99% des sièges au Pakistan oriental et obtenu une majorité simple dans la chambre basse du Parlement pakistanaise. Le début de la guerre indo-pakistanaise de 1971 est considéré faire grève préventive du pakistanais sur 11 bases aériennes indiennes (3 décembre 1971). Pendant la guerre, les forces indiennes et pakistanaise se sont affrontées sur les fronts d'est et d'ouest. La guerre a effectivement pris fin après que le Commandement de l'est de l'armée pakistanaise ait signé le document de capitulation (16 décembre 1971) suite duquel le Pakistan oriental fait sécession comme l'État indépendant du Bangladesh. Les autorités roumaines ne sympathisaient pas ni le Pakistan, ni l'Inde et Nicolae Ceaușescu a essayé d'expliquer la nécessité de l'équilibre pour tout le monde impliqué dans le conflit, afin d'arrêter la guerre et entamer les négociations sur l'autonomie du Pakistan oriental.

Mots clés: relations internationales, conflit indo-pakistanaise de 1971, Roumanie, Inde.

* Locotenent-colonel (r.) dr., cercetător în domeniul istoriei Războiului Rece, în cadrul Programului de Burse de Cercetare pe Termen Scurt inițiat de Institutul Cultural Român (București) și Woodrow Wilson International Center for Scholars (Washington DC, SUA);

** CS drd., Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S.Nicolăescu-Ploșor”, Craiova. E-mail: savaantoaneta@yahoo.com

În ziua de sâmbătă, 18 martie 1989, o delegație condusă de Malik Meraj Khalid, președintele Adunării Naționale a Republicii Islamice Pakistan, a sosit într-o vizită la București. Oaspeții au fost întâmpinați la aeroportul Otopeni de către Nicolae Giosan, președintele Marii Adunări Naționale, și de Rasheed Ahmad, ambasadorul Pakistanului în România.

Pentru cetățenii obișnuiți, vizita respectivă nu era un eveniment deosebit; existau însă și persoane ce cunoșteau problemele care afectau relațiile dintre cele două state. Una dintre acestea a avut ca motiv refuzul autorităților de la București de a exporta muniție românească în Pakistan.

URSS a sprijinit în anii 1950 realizarea în România a unor categorii de armament, muniții și alte produse speciale după licențe sovietice. Treptat, producția militară s-a diversificat și, la începutul anilor 1960, s-a ajuns la fabricarea în România de aruncătoare de grenade antitanc RPG-2, aruncătoare ușoare de flăcări LPO-50, produse chimice speciale, mitraliere antiaeriene ZU-2, calibru 14,5 mm, piese de schimb pentru armamentul de infanterie, detectoare de mine UMI-1 și lovituri antitanc PG-2 cal. 40 mm. Aceste produse au fost fabricate nu numai pentru România, ci și pentru alte state din Organizația Tratatului de la Varșovia (Polonia, Cehoslovacia, R.D.G., Bulgaria, Ungaria).¹

La mijlocul anilor 1960, știrile privind nivelul de dezvoltare a industriei românești de apărare au ajuns tot mai departe în lume. Unul dintre statele interesate de producția de muniții din România a fost Pakistanul. Autoritățile de la Islamabad și-au manifestat de cel puțin patru ori intenția de a achiziționa muniții românești fabricate sub licență sovietică (în anii 1966, 1967, 1970 și 1971). De fiecare dată, autoritățile de la București au răspuns negativ la propunerile pakistaneze. Un export de acest gen, fără obținerea acordului sovieticilor, ar fi generat probleme între București și Moscova. Totodată, s-a dorit protejarea relațiilor dintre România și India. „Pentru livrarea de muniție fabricată după licențe sovietice ar trebui cerut acordul URSS – a precizat Corneliu Mănescu la 12 mai 1967, într-un document trimis Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. În cazul livrării fără acest acord, s-ar ajunge la complicații în relațiile noastre cu URSS, care, în 1966, a respins cererea pakistaneză”. Cu același prilej, ministrul român al Afacerilor Externe a afirmat că „livrarea de armament românesc (corect: muniție – n.n.) Pakistanului ar putea provoca nemulțumirea Indiei și ar complica relațiile româno-indiene (s.n.)”².

În anul 1967, șeful diplomației românești i-a convins pe membrii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. să nu fie de acord cu încheierea unui contract militar cu Pakistanul – presupus a fi avantajos pentru România, din punct de vedere financiar. În răspunsul pe care l-a pregătit pentru autoritățile de la Islamabad, Corneliu Mănescu a menționat faptul că „Republica Socialistă România are

¹ ANIC, fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 56/1960, f. 23-24. Pentru detalii, vezi Petre Opreș, *Industria românească de apărare. Documente (1950-1989)*, Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 2007.

² ANIC, fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 68/1967, f. 33.

posibilități limitate privind producția de muniție și că fabricile românești produc cantitățile de muniție strict necesare armatei române”³. De asemenea, el a precizat că, înainte de a fi exportată în Pakistan, „pentru muniția fabricată după licențe sovietice ar trebui obținut în prealabil acordul URSS (s.n.)”⁴. Astfel, s-a evitat deteriorarea relațiilor politice ale României cu Uniunea Sovietică și India.

După încheierea alegerilor generale din Pakistan (decembrie 1970), în cursul cărora Liga Awami a câștigat majoritatea absolută în Pakistanul de Est, șeful Mujibur Rahman (liderul politic al Ligii Awami) a solicitat lui Mohammed Ayub Khan, președintele țării, să îl numească în funcția de prim-ministru, în locul lui Zulfikar Ali Bhutto, liderul Partidului Poporului. Mohammed Ayub Khan a refuzat cererea respectivă, fapt ce l-a determinat pe Mujibur Rahman să proclame înființarea statului Bangladesh (26 martie 1971).

Prim-ministrul Indiei, Indira Gandhi, a intervenit în conflictul din Pakistan prin acordarea de sprijin atât persoanelor care se refugiau masiv din Pakistanul de Est, cât și grupărilor de guerilă care luptau pentru secesiune. În consecință, tensiunile dintre Pakistan și India s-au agravat rapid, ajungându-se la un conflict militar de amploare între cele două țări.

În acel context, Ion Gheorghe Maurer, prim-ministrul României, a primit la 3 iunie 1971 o scrisoare din partea omologului său indian, Indira Gandhi, în care

era prezentată situația economică dificilă creată în urma exodului populației din Pakistanul de Est în India și se face apel la guvernul român: a) să intervină pe lângă Pakistan ca acesta «să recunoască faptul că soluția aleasă pentru problema Pakistanului de Est este neînțeleaptă și nerealizabilă»; b) să exprime îngrijorarea sa pentru securitatea șefului Mujibur Rahman, aflat în custodia guvernului Pakistanului⁵.

Totodată, Indira Gandhi a propus ca un trimis special al guvernului indian să viziteze România în perioada 11-13 iulie 1971 – fiind nominalizat S. Mohan Kumaramangalam, ministrul Oțelului și Minelor⁶.

În același context, la 26 iunie 1971, Nicolae Ceaușescu a primit un mesaj din partea feldmareșalului Mohammed Ayub Khan. Președintele Pakistanului prezenta în mod succint punctul său de vedere referitor la „situația relațiilor cu India și roagă să se intervină pe lângă partea indiană pentru a o convinge «să înceteze acțiunile care ar putea duce nu numai la încălcarea păcii, dar, ca urmare a lor, la consecințe imprevizibile, care ar putea afecta comunitatea mondială»”⁷.

După analizarea mesajelor, George Macovescu a propus să se răspundă la ambele cu apeluri la moderație și calm, pentru a nu se tensiona și mai mult relațiile dintre India și Pakistan. Totodată, prim-adjunctul ministrului Afacerilor Externe a

³ *Ibidem*, f. 2-3

⁴ *Ibidem*, f. 33.

⁵ Idem, dosar nr. 75/1971, f. 70. Pentru detalii, vezi anexa nr. 1.

⁶ *Ibidem*, f. 71.

⁷ *Ibidem*, f. 67. Pentru detalii, vezi anexa nr. 2.

propus să fie acceptată vizita în România a trimisului special al guvernului indian. Acesta urma „să fie primit în audiențe de către Mihai Marinescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, Corneliu Mănescu, ministrul Afacerilor Externe, Bujor Almășan, ministrul Minelor, Petrolului și Geologiei, și Neculai Agachi, ministrul Industriei Metalurgice. [...]

Vizita să fie folosită și pentru discutarea unor probleme de relații bilaterale, de către ministerele române de resort”⁸.

Nicolae Ceaușescu a aprobat primirea trimisului special indian de către Ion Gheorghe Maurer și Corneliu Mănescu. De asemenea, liderul P.C.R. a fost de acord ca

„mesajele de răspuns adresate președintelui Pakistanului și primului ministru al Indiei să fie scurte. Să se exprime poziția țării noastre care consideră situația creată în Pakistanul de Est, ca o problemă internă a Republicii Islamice Pakistan, precum și dorința ca problemele ivite în relațiile dintre India și Pakistan să fie rezolvate pe cale pașnică, fără conflicte armate”⁹.

Din păcate, mesajele lui Nicolae Ceaușescu și Ion Gheorghe Maurer nu au reușit să aplaneze conflictul din Asia de Sud. În după-amiaza zilei de 3 decembrie 1971, forțele aeriene pakistaneze au lansat un atac prin surprindere împotriva a 11 aeroporturi militare și a două sisteme radar defensive indiene. Scopul acțiunii a fost de a bloca declanșarea unei ofensive a armatei indiene, care avea concentrate mari unități militare în imediata apropiere a granițelor cu Pakistanul de Est (Bangladesh).

Deschiderea de către regimul de la Islamabad a ostilităților pe frontul de vest nu a împiedicat armata indiană să riposteze puternic și decisiv atât în Vest, cât și în Est. La doar câteva ore de la primul atac pakistanez, forțele indiene au reușit să obțină superioritatea aeriană, fapt ce le-a permis să blocheze ofensiva terestră inițiată de pakistanezi pe frontul de vest și să cucerească câteva teritorii de la granița comună dintre cele două state – în total: 15.000 km². Totodată, avioanele indiene au sprijinit acțiunile forțelor terestre din Est, care au intrat în Bangladesh și au forțat trupele pakistaneze fidele regimului de la Islamabad să capituleze (16 decembrie 1971).

După încheierea războiului, relațiile dintre India și Pakistan au cunoscut un proces lent de normalizare, care a început cu schimburile de prizonieri. Astfel, potrivit declarațiilor oficiale din epocă, la începutul anului 1972, India deținea circa 90.000 de prizonieri de război pakistanezi, capturați în primul rând în operațiunile militare din Bangladesh. În iulie 1972, în cadrul întâlnirii de la Simla (Iran) cu omologul său pakistanez, Indira Gandhi a propus eliberarea tuturor prizonierilor de război pe care India îi deținea, în semn de bunăvoință. Totodată, prim-ministrul indian a fost de acord cu retragerea trupelor indiene de pe teritoriile cucerite în Pakistanul de Vest, în cursul războiului din decembrie 1971. Patru ani mai târziu, au fost restabilite relațiile comerciale și diplomatice între India și Pakistan.

⁸ *Ibidem*, f. 72–73.

⁹ *Ibidem*, f. 4.

Menționăm că autoritățile de la București s-au abținut de la intervenția în favoarea vreunei părți implicate în războiul dintre India și Pakistan (3–16 decembrie 1971) și poziția respectivă a fost explicată la ședința din 14 decembrie 1971 a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. Cu acel prilej, Nicolae Ceaușescu a declarat: „În ce privește situația dintre India și Pakistan. Am avut acolo (la Congresul Partidului Muncitoresc Unit Polonez din luna decembrie 1971 – n.n.) discuții cu tovarășii sovietici, cu ceilalți n-am discutat (liderii celorlalte state membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia – n.n.), pentru că s-au ferit să abordeze problema, erau într-o situație nu prea bună, pentru că toți au votat într-o situație ridicolă, cum s-ar spune. Dar cu tovarășii sovietici am discutat problema acestui război (dintre India și Pakistan – n.n.). Și ei s-au arătat preocupați de a nu se agrava războiul, asta și în discuțiile pe care le-am avut cu Katușev și celălalt, Mașetov, și în discuțiile cu Brejnev. Sigur, ei erau preocupați și sunt preocupați, mi-au și spus că și ei privesc cu neliniște, mi-au și spus că doresc să depună eforturi totuși ca India să ajungă la încetarea războiului, l-au trimis și pe Kuznețov acolo, însă sigur ei s-au angajat de partea Indiei. Însă au spus că într-adevăr, preocuparea era de a găsi chiar o soluție și păreau dispuși de a ține seama chiar de o soluție care să ducă la rămânerea Pakistanului de Est în cadrul Pakistanului, dar o soluție politică, care să fie luarea unui angajament ferm că Pakistanul de Est se va bucura de autonomie și se va rezolva în mod democratic problema. [...]

Eu consider că poziția noastră în problema aceasta a conflictului sau a războiului între Pakistan și India e o poziție corectă. Consider că e bine că noi nu ne-am angajat în nici o discuție publică nici pro, nici contra și să nu de angajăm deocamdată. Noi am dat încă de acolo indicații la ONU să nici nu luăm cuvântul, să nu încercăm nici să explicăm votul (României în cadrul Adunării Generale a ONU – n.n.), pentru că înțelege și fără asta și câteodată e mai bine să nu explici, că se înțelege mai bine decât atunci când explici. De abia ne creăm probleme. Așa, nimeni nu ne poate reproșa, pentru că noi avem relații bune și cu India, și cu Pakistanul și sigur am dori să se ajungă să înceteze acest război și să se normalizeze.

Sigur, sunt probleme. Și noi le-am spus pakistanezilor, când m-am întâlnit la Teheran, adică nu la Teheran, la Persepolis, cu Ayub Khan, i-am spus: sigur, e o problemă a voastră internă, dar noi considerăm că ar trebui s-o rezolvați în mod democratic, să dați o înaltă autonomie [Pakistanului de Est]. Dacă vrei să întărești unitatea, nu se poate decât rezolvând problemele în mod democratic și acordând o înaltă autonomie. El a fost în principii de acord și a spus că va proceda așa. [...]

Ei lucrau ceva, dar se vede că forțele militare [pakistaneze] ... Și eu mai am și alte impresii, sigur n-am dat curs. Cred că indienii au cunoscut că se va ajunge la aceasta și au forțat lucrurile, nu i-au lăsat (pe pakistanezi – n.n.) ca să ajungă la o soluție, pentru că se ajungea la o anumită soluție dacă indienii nu interveneau acolo cu armată¹⁰.

¹⁰ După încheierea războiului dintre India și Pakistan din decembrie 1971, liderii politici din Pakistanul de Est au format statul Bangladesh.

Dar, sigur, n-are rost să ne angajăm acum într-o dezbatere. Principalul e să menținem poziția aceasta pentru încetarea războiului și pentru ca problemele să fie rezolvate în mod democratic. Și cred că în sensul acesta să acționeze tovarășii și în continuare, dacă Comitetul Executiv e de acord”¹¹.

O lună de zile mai târziu, la 17 ianuarie 1972, membrii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. au discutat din nou despre poziția României față de conflictul militar dintre India și Pakistan. Cu acel prilej, s-a hotărât ca Ministerul Afacerilor Externe să urmărească în continuare

evoluția evenimentelor din subcontinentul indian, documentându-se îndeosebi asupra a ceea ce reprezintă Bangla Desh. În acest scop, ambasadorul R. S. România în India va fi instruit pentru a întreprinde la Delhi unele contacte. De asemenea, vor fi inițiate discuții cu oficialitățile pakistaneze asupra felului în care intenționează să acționeze în viitor față de Bangla Desh (*sic!*)¹².

După aproape zece luni, la 9 octombrie 1972, membrii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. au fost de acord ca Ministerul Forțelor Armate să analizeze și să prezinte propuneri cu privire la posibilitățile de satisfacere a cererii Pakistanului privind acordarea de ajutoare militare. Aceasta constituia o reacție la solicitarea prezentată la 5 octombrie 1972 de S.A.D. Bukhari, ambasadorul Pakistanului la București, lui Vasile Gliga, adjunctul ministrului Afacerilor Externe. În cursul discuției dintre cei doi, „S.A.D. Bukhari a arătat că cererea guvernului pakistanez se referă numai la muniții pentru arme obișnuite”: 75.000 de lovituri de artilerie calibru 122 mm, 100.000 de lovituri de artilerie antiaeriană calibru 37 mm, 1,6 milioane cartușe pentru mitraliere calibru 12,7 mm, 100.000 de lovituri pentru mortiere calibru 60 mm¹³.

La 6 octombrie 1972, Vasile Gliga a precizat într-o notă trimisă lui Nicolae Ceaușescu că „partea pakistaneză a mai adresat cereri similare în 1966, 1967, 1970 și 1971. Ultima dată s-a răspuns că România nu este în măsură să livreze Pakistanului tehnică militară și muniții, acestea fiind produse numai pentru necesitățile proprii, dar că țara noastră poate oferi Pakistanului autocamioane, autotractoare, tractoare, autoturisme de teren, precum și alte produse comune cu economia generală care sunt folosite de forțele armate (echipamente de buldozere, screpere, autobasculante, autocisterne etc.)”¹⁴.

Până în 1989, România a oferit Pakistanului tipurile de produse menționate în nota lui Vasile Gliga. Totodată, ca urmare a începerii în țară a producției de elicoptere SA 316 B „Alouette III” și SA 330 „Puma”, realizate sub licență franceză, autoritățile de la București au exportat în Pakistan câteva exemplare din aparatele militare construite la IAR Brașov.

¹¹ ANIC, fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 76/1971, f. 135–137.

¹² Idem, dosar nr. 3/1972, f. 7–8.

¹³ Idem, dosar nr. 110/1972, f. 53.

¹⁴ *Ibidem*, f. 54.

În altă ordine de idei, se cuvine să amintim că, la reuniunea de la Berlin a Comitetului Politic Consultativ al statelor membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia (30 iunie 1976), Leonid Brejnev a discutat separat cu Nicolae Ceaușescu despre intenția președintelui român de a trimite reprezentanți la reuniunile statelor nealiniat, în calitate de observatori. Pentru a-l determina să renunțe la această acțiune, liderul sovietic l-a informat pe Nicolae Ceaușescu despre faptul că, în timpul unei vizite efectuate în URSS, prim-ministrul Indira Gandhi a declarat că India se va opune primirii de observatori români la reuniunile statelor nealiniat deoarece România era deja țară membră a unei alte organizații internaționale (Organizația Tratatului de la Varșovia). Totodată, Leonid Brejnev a menționat că Uniunea Sovietică se opune la rândul său ideii de a se trimite observatori români la reuniunile țărilor nealiniat¹⁵.

Cu toate acestea, Nicolae Ceaușescu a aprobat ca o delegație condusă de ministrul român al Afacerilor Externe să participe pentru prima dată în calitate de invitată la o reuniune la nivel înalt a statelor nealiniat (Colombo, 16–22 august 1976).

ANEXA nr. 1

18 mai 1971, New Delhi.

Scrisoarea trimisă de Indira Gandhi lui Ion Gheorghe Maurer, cu privire la situația cetățenilor din Bengalul de Est care s-au refugiat în India și atitudinea autorităților pakistaneze față de aceștia.

Arhiva Comitetului Executiv al CC al PCR
Nr. 2033 / 16.08.1971

Cancelaria CC al PCR
Nr. 2108 28 VI 1971

[Rezoluție:] *La Prezidiu. ss. Nicolae Ceaușescu*

Reședința Primului-ministru
New Delhi

Stimate Domnule Președinte,

Sunt încredințată că ați urmărit îndeaproape evoluția evenimentelor din Bengalul de Est. Nu doresc să vă scriu despre barbariile care au fost comise dincolo de frontiera noastră răsăriteană. Acestea au fost descrise în mod real și viu de către presa mondială. Preocuparea mea este să vă atrag atenția asupra enormelor probleme pe care le-au creat pentru India, acțiunile Pakistanului în Bengalul de Est.

Vărsările de sânge în Bengalul de Est au iscat, în mod natural, profunde perturbări poporului indian. A avut loc un uriaș val de emoție, pe care noi am

¹⁵ Pentru detalii, *idem*, dosar nr. 85/1976, f. 2–4.

încercat să-l reducem, dar constatăm că este din ce în ce mai greu să realizăm acest lucru, datorită efortului sistematic din partea Pakistanului de a obliga milioane de oameni să-și caute refugiu în teritoriul nostru. Cele două probleme – războiul dus de Pakistan împotriva poporului din Bengalul de Est și consecințele acestui război asupra noastră, sub forma milioanele de refugiați, nu pot fi separate.

Îndată după ce ne-am reluat guvernarea, în martie, guvernul meu a început să-și mobilizeze toate puterile spre a rezolva nevoile de creștere a economiei noastre în acești ani. În împrejurările cele mai bune, acestea ar fi constituit o sarcină formidabilă, însă situația pe care Pakistanul ne obligă să o întâmpinăm face ca acest lucru să fie aproape imposibil. După cum stau lucrurile în prezent, economia noastră este în fața unor perturbări, o perspectivă la care noi nu putem să asistăm cu indiferență. După cum constatăm, conducătorii Pakistanului ar dori ca problema refugiaților în India să ducă la agravarea tensiunii sociale și la lupte religioase în țara noastră. Probabil că ei au interesul să facă acest lucru.

Până la 17 mai 1971, numărul refugiaților care au fost înregistrați în momentul trecerii frontierei în India era de 2.747.546 și credem că există un număr destul de mare care s-au sustras de la înregistrare, în momentul trecerii frontierei noastre. Refugiații continuă exodul în țara noastră într-un ritm de circa 50 de mii pe zi. Noi facem tot ce ne stă în putință să ne îngrijim de ei, dar capacitatea și resursele noastre sunt limitate. Chiar și încercarea de a le asigura facilități minime de adăpost, alimente și îngrijire medicală, ne impune o povară uriașă. Ploile au început în zona răsăriteană a țării și în curând furia nestăpânită a musonilor va complica enorm problema asigurării de adăpost pentru populația evacuată. După cât se pare, Pakistanul încearcă să-și rezolve problemele sale interne prin reducerea numărului populației sale în Bengalul de Est și prin schimbarea structurii comunale printr-un program selectiv și organizat de înlăturare; numai că India este pusă în situația de a purta povara acestui program.

În această situație sumbră socot că sunt îndreptățită să caut sfatul guvernelor prietene asupra manierei în care ele ar dori ca noi să ne ocupăm de această problemă. În ceea ce ne privește, pretenția Pakistanului că în Bengalul de Est a fost restaurată situația normală, nu ne poate convinge până când nu este în măsură să se oprească acest mare flux zilnic de cetățeni pakistanezi peste graniță și până când cei aproape 3 milioane de refugiați care se află deja în India nu vor fi în măsură să se reîntoarcă în țara lor cu o anumită garanție în ceea ce privește securitatea lor viitoare.

Regiunile în care intră refugiații sunt suprapopulate, iar din punct de vedere politic, sunt zonele cele mai sensibile ale Indiei. Situația acestor zone poate, foarte ușor, deveni explozivă. Ca atare exodul de refugiați constituie un risc grav de securitate pe care nici un guvern cu simț de răspundere nu-și poate permite să și-l ia.

Suntem convinși că loialitatea unui popor către stat nu poate fi impusă prin forța armelor. Prin recente alegeri majoritatea copleșitoare a poporului din Bengalul de Est și-a exprimat aderența sa la conceptul naționalismului și democrației.

Eu cred că guvernul României este interesat în pacea și stabilitatea subcontinentului indian și în evoluția acestuia pe o cale democratică. Nu am nici o

îndoială că dumneavoastră analizați consecințele viitoare de lungă durată ale evenimentelor din Bengalul de Est. În același timp sperăm puternic că guvernul român va exprima conducătorilor Pakistanului că ei au obligații față de proprii lor cetățeni pe care i-au tratat atât de brutal și pe care i-au forțat să-și caute refugiul într-o țară străină.

De asemenea, nădăjduim profund că se va face uz de puterea și prestigiul României spre a convinge conducătorii militari ai Pakistanului să recunoască faptul că soluția pe care au ales-o pentru problema lor în Pakistanul de Est este neînțeleaptă și nerealizabilă.

Poporul indian, împreună cu toate partidele politice, este profund îngrijorat și preocupat de securitatea personală a Sheikului Mujibur Rahman, care este în custodia guvernului Pakistanului, după cum a declarat acest guvern. Dacă luați în considerare problema trimerii unui mesaj președintelui Pakistanului, am fi recunoscători dacă i-ați atrage atenția și asupra acestei ultime probleme.

Cu amabile salutări, a Dumneavoastră sinceră

18 mai 1971

ss. Indira Gandhi

Excelenței Sale

DI. ION GHEORGHE MAURER

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România

- ANIC, *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar nr. 75/1971, f. 62–65.

ANEXA nr. 2

26 iunie 1971.

Mesajul trimis de generalul Agha Muhammad Yahya Khan lui Nicolae Ceaușescu, referitor la atitudinea guvernului de la New Delhi față de situația cetățenilor pakistanezi din Bengalul de Est care s-au refugiat în India.

*Arhiva Comitetului Executiv al CC al PCR
Nr. 2033 / 16.08.1971*

*Cancelaria CC al PCR
Nr. 2109 28 VI 1971*

[Rezoluție:] *La Prezidiu. ss. Nicolae Ceaușescu*

Textul mesajului președintelui Pakistanului Excelența Sa, general Agha Muhammad Yahya Khan, H.Pk.H.J., adresat Excelenței Sale, Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România.

EXCELENȚĂ,

Mă adresez dumneavoastră pentru a vă atrage atenția asupra amenințării care crește cu repeziciune la adresa păcii și securității internaționale în subcontinent.

În ultimele zile, primul ministru indian și miniștrii săi din cabinet au făcut declarații belicoase, care echivalează cu o amenințare de război. Cea mai recentă dintre acestea este declarația primului ministru indian făcută în parlamentul Indiei la 15 iunie, din conținutul căreia sunt anexate extrase semnificative. Reiese în mod clar că guvernul indian este hotărât să exploateze prezența în India a persoanelor strămutate pentru a agrava situația încordată și a justifica intervenția militară în Pakistanul de est. Dacă conducătorilor indieni li se vor permite să continue pe aceeași linie, consecințele ar fi dezastruoase nu numai pentru subcontinent, dar și pentru întreaga regiune.

În pofida faptului că, de la independență, Pakistanul a primit milioane de refugiați din India, dintre care un mare număr nu s-a stabilit încă, guvernul indian nu a precupețit nici un efort în aceste împrejurări să exploateze în scopuri politice prezența persoanelor pakistaneze strămutate. Acestor persoane trebuie să li se creeze condiții spre a se întoarce la căminele lor, iar guvernul meu a luat măsurile corespunzătoare pentru a asigura acest lucru. După cum probabil ați aflat, am apelat la Înalta Comisie pentru refugiați a ONU pentru a ne sfătui și ajuta în realizarea acestui obiectiv. Înalțul comisar ONU, prințul Sadruddin, a vizitat personal câteva centre de primire pe care le-am creat pentru a întâmpina persoanele strămutate care se înapoiază și s-a convins că există condiții corespunzătoare pentru primirea lor. ONU urmează, de asemenea, să acorde ajutor și să ia măsuri de reabilitare în provincia Pakistanului de est, iar un reprezentant al Secretarului general a ajuns deja la Dacca pentru a coordona cu guvernul provincial activitatea în acest domeniu. Există știri îmbucurătoare că mii de persoane s-au întors deja și alți mulți ar proceda la fel numai dacă India va înceta de a-i descuraja și de a-i împiedica de la aceasta.

Este foarte regretabil că această problemă umanitară este transformată în mod cinic de către India în propagandă politică și că guvernul indian folosește persoanele strămutate ca un instrument de presiune asupra Pakistanului pentru a impune în Pakistanul de est un guvern politic pe placul Indiei. Nici un guvern nu ar putea ceda în fața unui astfel de șantaj.

După cum am subliniat de repetate ori, războiul nu rezolvă nimic, iar noi nu dorim un conflict cu India. Speranța noastră sinceră este că India nu va recurge la un conflict. Pericolul constă în aceea că printr-o repetare constantă a amenințărilor, liderii indieni ar putea reuși să creeze o atmosferă și o predispoziție în țara lor care ar putea în mod inevitabil să ducă la conflict. În ultimele zile, armata indiană s-a datat la numeroase acțiuni agresive de peste graniță și există știri confirmate privind o concentrare crescândă a forțelor indiene. Există, de asemenea, informații din partea unor observatori neutri privind crearea de tabere în India pentru pregătirea de sabotori care să fie infiltrați în Pakistanul de est.

Excelență,

În această situație serioasă și în interesul menținerii păcii aş vrea să vă rog să folosiți influența dv. pe lângă India să o convingeți să înceteze acțiunile care ar putea duce nu numai la încălcarea păcii, dar, ca urmare a lor, la consecințe imprevizibile, care ar putea afecta comunitatea mondială.

- ANIC, fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 75/1971, f. 66–67.

